

Tartu Tervishoiu Kõrgkool
Õe õppekava

Janely Epro

**KOERTE KAASAMINE DEMENTSUSSÜNDROOMIGA EAKATE
RAVIPROTSESSI**

Lõputöö

Juhendaja: Reet Urban, RN, MSc
Tartu Tervishoiu Kõrgkool

Tartu 2017

Käesoleva lõputöö on autor koostanud iseseisvalt. Kõik töös kasutatud teiste autorite, kirjandusallikate ja muudest allikatest pärinevad andmed on nõuetekohaselt viidatud.

Lõputöö autori allkiri:

Kuupäev..... 20....a.

Otsus kaitsmisele lubamise kohta

Juhendaja:

/nimi ja akadeemiline kraad/

/allkiri/

Kuupäev

KOERTE KAASAMINE DEMENTSUSSÜNDROOMIGA EAKATE RAVIPROTSESSI

Janely Epro

KOKKUVÕTE

Käesolev lõputöö on kirjanduse ülevaade, mille eesmärk on kirjeldada teraapiakoerte kaasamise mõju dementsussündroomiga eakatele. Uurimistöös kasutati kokku 24 tõendus põhise kirjandusallikat.

Teraapiakoerte kaasamist dementsussündroomiga eakate raviprotsessi rakendatakse, kuid selle kohta leidub ebapiisavalt eesti keelset teadusallikatele tuginevat informatsiooni. Koerte kaasamine raviprotsessi nõuab eelnevaid teadmisi erinevate sekkumiste läbiviimise, mõju ja võimalike ohtude kohta. Koondatud informatsioon antud teraapiaviisi kohta aitab tõsta dementsussündroomiga eakatega töötavate ja kokkupuutuvate inimeste teadlikkust.

Lõputöö koostamisel selgus, et teraapiakoeri kaasavad sekkumised avaldavad dementsussündroomiga eakatele positiivset mõju. Koerte kaasamine võimaldab säilitada eakate elukvaliteeti. Koeri kaasavad sekkumised on mõningatel juhtudel vastunäidustatud ning välistatud pole teatud ohud, mis võivad eakatele avaldada negatiivset mõju.

Märksõnad: koeri kaasav teraapia/sekkumine, loomi kaasav teraapia/sekkumine, dementsussündroomiga eakad.

INVOLVING DOGS IN THE THERAPY OF THE DEMENTED ELDERLY PATIENTS

Janely Epro

ABSTRACT

Current work is an overview of literature describing the effect on involving therapy dogs to a work with demented elderly. This thesis is based upon 24 research sources.

Therapy dogs are used on the therapy process of demented elderly when there will be enough science-based literature in Estonian available. Involving dogs in the therapy process requires previous knowledge on how to conduct various sessions, what are the effects and dangers of it. Summarized information will help to raise knowledge of those people, who work or in other way get in contact with elderly demented patients.

During writing of the thesis it turned out, that dog assisted interventions have positive effect on demented elderly patients. Involving dogs helps to maintain the quality of life of elderly people. Sometimes dog assisted interventions are contraindicated and some dangers are not eliminated, that can have negative effect on elderly patients.

Keywords: dog assisted therapy/interventions, animal assisted therapy/interventions, demented elderly

SISUKORD

KOKKUVÕTE	3
ABSTRACT	4
SISUKORD	5
1. SISSEJUHATUS	6
2. UURIMISTÖÖ METOODIKA	9
2.1 Uurimistöõ metoodika	9
2.2 Eetilised printsiibid	10
3. TERAAPIAKOERTE KAASAMINE DEMENTSUSSÜNDROOMIGA EAKATE RAVIPROTSSESI.....	11
4. KOERI KAASAVA KÜLASTUSE JA TERAAPIA MÕJU DEMENTSUSSÜNDROOMIGA EAKATELE	13
5. VASTUNÄIDUSTUSED JA VÕIMALIKUD OHUD KOERTE KAASAMISEL RAVIPROTSSESI.....	18
6. ARUTELU	19
7. JÄRELDUSED	21
8. ALLIKALOEND.....	22
LISA 1	26

1. SISSEJUHATUS

Dementsussündroom on kroonilise või progresseeruva kuluga haigus, mille puhul on häiritud mitmed igapäeva elus vajalikud ajufunktsioonid, näiteks mõtlemine ja mälu. Haigus esineb sageli eakatel inimestel, kuid dementsussündroom ei ole osa normaalsest vananemisprotsessist. Dementsussündroomiga eakal esinevad kognitiivsed häired on mälu ebaloomulik halvenemine, agnoosia (suutmatus ära tunda varasemalt hästi tuntud asju, isikuid ja kohti), afaasia (kõnehalvatus) ja apraksia (võimetus planeerida ja teostada varem osatud tegevust). Nimetatud häiretest tingituna võivad tekkida psüühika- ja käitumishäired, mis põhjustavad elukvaliteedi langust. Dementsussündroomist täielikku tervenemist esineb harva, kuid erinevate ravimeetoditega on võimalik sümptomite süvenemist pidurdada ning patsiendi iseseisvat toimetulekut säilitada. Säilinud võimete alalhoidmiseks on vajalik pidev vaimne, füüsiline ja emotsionaalne stimulatsioon. Lisaks ravimitele on olulisel kohal kognitiivsete häirete ravi mittefarmakoloogiliste meetoditega (Linnamägi jt 2006, Kas varakult ... 2008).

Maailma Terviseorganisatsiooni (*World Health Organisation, WHO*) andmetel diagnoositakse iga aasta 7,7 miljonit uut dementsuse juhtumit. Aastaks 2030 prognoositakse, et dementsuse juhtumid on kahekordistunud, see tähendab, et dementsuse diagnoosiga patsiente maailmas oleks üle 75 miljoni. Dementsussündroom on üks peamisi haiguseid, mis põhjustab eakate toimetuleku halvenemist ning hooldamisvajadust. Seoses elanikkonna vananemisega on dementsuse diagnoosiga eakate osakaal tõusmas, sellest tingituna on oluline leida erinevaid viise nende elukvaliteedi säilitamiseks või tõstmiseks (WHO 2016).

Üks paljudest võimalustest dementsussündroomiga eaka elukvaliteeti säilitada on koera kaasamine patsiendi raviprotsessi. Koeri kasutatakse teraapiaaloomadena eelkõige nende hea õppimisvõime ning sotsiaalse olemuse tõttu (Dimitrijević 2009). Jaapanis tehtud uuringu tulemuste põhjal on järeldatud, et koerte abil on võimalik mõjutada dementsussündroomiga patsientide vaimset tervist positiivses suunas (Motomura jt 2004).

Koera kaasamine raviprotsessi kujutab endast kindla kava alusel spetsiaalselt ettevalmistatud keskkonnas korraldatud kokkusaamisi patsiendi, tervishoiutöötaja, eksami läbinud koera ja vastava litsentsiga koerasaatja vahel (Koerte abil .... i.a).

Eestis on varasemalt koeri raviprotsessi kaasavaid võimalusi uurinud rehabilitatsiooni ja sotsiaaltöö valdkonnas Ingrid Õispuu, kes uurimise tulemusena leidis, et Eestis kasutatakse koeri enim lastega ning eakatega tegeledes, kuid koerte kaasamine raviprotsessi on Eestis alles algusjärgus (Õispuu 2014). Laste seisukohalt on koerte kasutamist teraapias uurinud Tartu Tervishoiu Kõrgkoolis Karin Raamets, kes oma töös järeldusi tehes avaldas, et koerte kaasamine on enamjaolt lastele positiivse mõjuga (Raamets 2016).

Autoril ei õnnestunud leida Eestis tehtud uurimistöid koerte kaasamise kohta dementsussündroomiga eakate raviprotsessi. Eestis on küll rakendatud loomade kaasamist raviprotsessi, kuid puuduvad teaduspõhised teadmised antud meetodi rakendatavuse ja selle tõhususe kohta. Samuti ei kasutata mõisteid õiges tähenduses ja kontekstis. Seda võib järeldada eelnevas lõigus nimetatud Raametsa (2016) lõputöö põhjal, kus on kasutatud läbivalt termineid, mille kasutamist Eesti Abi- ja Teraapiakoerte Ühing tuginedes Inimese ja Looma Interaktsioonide Rahvusvahelise Organisatsioonide Assotsiatsiooni (*International Association of Human-Animal Interaction Organizations, IAHAIO*) valgele raamatule õigeks ei pea. Korrekne fraas on "loomi/koeri kaasav sekkumine" ja vastavalt tegevusele täpsustatakse sekkumisi, näiteks koerte abil läbiviidav külastus, koeri kaasav õppimine, koeri kaasav teraapia (Koeri kaasavad ... i.a).

Antud uurimistöö on informatiivne õenduse erialal õppivatele üliõpilastele, töötavatele õdedele ning teiste erialade töötajatele, kellel on kokkupuude dementsussündroomiga eakatega. Eesti keelse koondmaterjalina on võimalik õe erialal töötajatel kergesti antud teraapiavormiga tutvuda, seega toetab uurimistöö kutseala arengut.

Uurimistöö eesmärgiks on kirjeldada teraapiakoerte kaasamise mõju dementsussündroomiga eakatele.

Tulenevalt uurimistöö eesmärgist püstitati järgnevad uurimisülesanded:

1. Kirjeldada erinevaid võimalusi koerte kaasamiseks dementsussündroomiga eakate raviprotsessi.
2. Kirjeldada koerte kaasamise positiivset mõju dementsussündroomiga eakatele.
3. Kirjeldada koerte kaasamise ohtusid ja võimalikku negatiivset mõju dementsussündroomiga eakatele.

2. UURIMISTÖÖ METOODIKA

2.1 Uurimistöõ metoodika

Uurimistöõ on koostatud kirjanduse ülevaatenä. Kirjanduse ülevaade võimaldab ülevaatlikult ja analüüsitult koondada mujal maailmas teada olevat teaduspõhist informatsiooni koerte kaasamise kohta dementsussündroomiga eakate raviprotsessi.

Kirjandusallikateks olid teadusartiklid ja teemakohane tõendus põhine raamat. Töö koostamisel kasutatud teadusartiklid on avaldatud ajavahemikus 2004-2016. Erandina on kasutatud üht allikat, mis on avaldatud üle 10 aasta tagasi, artikli ülevaatlikkuse ning põhjalikkuse tõttu. Allikad on eelretsenseeritud, inglise või eesti keelsed ja saadaval tasuta täistekstidena. Teadusallikaid otsiti järgnevatest andmebaasidest: EBSCO, CINAHL, Pubmed, Google Scholar. Ülejäänud materjali otsiti Tartu Ülikooli raamatukogust ja internetist. Otsingumärksõnadena kasutati: koeri kaasav teraapia/sekkumine (*dog assisted therapy/intervention*), loomi kaasav teraapia/sekkumine (*animal assisted therapy/intervention*), dementsus (*dementia*), eakas (*elderly*). Kuna üksikute märksõnade kasutamine otsingus ei andnud piisavalt täpset informatsiooni, kasutati otsingutes ka sõnapaare nagu loomi kaasav teraapia ja dementsus (*animal assisted therapy and dementia*), loomi kaasav teraapia ja eakad (*animal assisted therapy and elderly*), koeri kaasav teraapia ja dementsus (*dog assisted therapy and dementia*). Uurimistöõ koostamiseks kasutati kokku 23 kirjandusallikat, millest 15 teadusartiklit, 4 temaatilist kodulehekülge, 1 raamatut, 1 ravijuhendit ja 2 varasemalt Eestis tehtud lõputööd.

Sobivate artiklite lõplik valik toimus eelneva analüüsi põhjal. Esmane valik teostati otsingutekriteeriumitele vastavuse põhjal. Seejärel tutvuti artiklite sisukokkuvõtetega, mille põhjal otsustati artikli sobivus. Sobivate artiklite kokkuvõtted pidid vastama vähemalt ühele püsitatud uurimisülesandele. Väljavalitud artiklid loeti põhjalikult läbi ja tõlgiti võimalikult täpselt eesti keelde. Artikleid lugedes täitis autor samaaegselt allikate väljavõtu lehte, selle abil võrreldi erinevate teadusartiklite uurimismeetodeid ja tulemusi.

2.2 Eetilised printsiibid

Töö koostamisel ja vormistamisel on arvestatud Tartu Tervishoiu Kõrgkoolis ettenähtud lõputöö vormistamise juhendit. Uurimistööd tehes on välditud plagieerimist, leitud informatsioon on refereeritud võimalikult täpselt, muutmata algautori seisukohti. Allikatena kasutatud teadusartiklid on täistekstina tasuta kättesaadavad. Kõik allikad on nõuetekohaselt viidatud ja kantud allikaloendisse. Uurimistöö lisana on välja toodud teadusartiklite väljavõtuleht (vt. lisa 1).

3. TERAAPIAKOERTE KAASAMINE DEMENTSUSSÜNDROOMIGA EAKATE RAVIPROTSESSI

Koerad on levinud teraapialoomad, kuna neil on oskus luua inimestega hea kommunikatsioon. Iga patsiendi jaoks valitakse individuaalselt sobiv teraapiakoer. Valiku tegemisel jälgitakse nii patsiendi kui koera iseloomuomadusi. Parima tulemuse saavutamiseks peaksid iseloomud olema võimalikud sarnased (Vann 2010, Circulli jt 2011).

Kokkusaamised patsiendi, tervishoiutöötaja ning teraapiakoeratiimiga, kuhu kuuluvad eksami läbinud koer ja litsentseeritud saatja, toimuvad spetsiaalselt ettevalmistatud keskkonnas. Koerajahi poolt on oluline tähelepanu pöörata teraapiakoera tervisele, seansil võib osaleda ainult terve ja puhanud loom. Kohtumised teraapiakoeraga on kõik erineva ülesehitusega. Enne koera kaasamist on oluline lähtuvalt patsiendist valida sobiv viis sekkumise läbiviimiseks. Peamised tegevused, olenemata sekkumise tüübist, on teraapiakoeraga rääkimine, jalutamine, mängimine, paitamine, hellitamine, harjamine ja toitmine. Koera kaasamisel on patsiendil võimalus meenutada varasemaid koduloomi ja mälestusi, seeläbi areneb vestlus nii koerajahi kui terapeudiga (Kawamura jt 2009, Le Roux jt 2009, Vann 2010, Circulli jt 2011, Moretti jt 2011, Beetz jt 2014, Nordgen jt 2014).

Teraapiakoera kaasamiseks dementsussündroomiga eaka patsiendi ravisse on mitmeid erinevaid võimalusi, kuid peamiselt kasutatakse koeri kaasavaid külastusi ja teraapiat. IAHAIO on loomi kaasavaid sekkumisi defineerinud üldiselt teraapialoomade vaatepunktist. Loomi kaasav teraapia on eesmärgipärane ja struktureeritud terapeutiline tegevus parandamiseks inimese füüsilisi, kognitiivseid, käitumuslikke ja sotsioemotsionaalseid võimeid. Loomi kaasavaid külastusi tehakse peamiselt inimeste motivatsiooni tõstmiseks ja meelelahutamiseks. Olenevalt patsiendi tervislikust seisundist ja püstitatud eesmärkidest lastakse patsiendil ise otsustada, mida ta koos teraapiakoeraga teha soovib või teisel juhul on seansi tegevuskava terapeudi poolt korrektselt paika pandud. Mõlema eelnevalt nimetatud sekkumise puhul on oluline kohtumise, tegevuse ja tulemuste korrektne dokumenteerimine, nende andmete põhjal analüüsitakse tegevuse mõju ning sekkumise sobivust patsiendile (Kruger jt 2006, Beetz jt 2014).

Teraapia läbi viimiseks on ajaliselt mitmeid erinevaid võimalusi. Teraapiaseanside pikkused ja sagedused sõltuvad nii patsiendist kui ka teraapia eesmärgist. Ühe seansi pikkus võib varieeruda 3 minutist 90 minutini. Ühe seansi pikkus, mis on sobiv eelkõige koera jaoks on maksimaalselt 30-45 minutit. Kindla tegevuskavaga seanside puhul on ajalise määratlusega ettenähtud tegevused. Ühe seansi ajal võib patsiendile olla ette nähtud mitme ülesande täitmine nagu enese tutvustamine, koera paitamine, palli mängimine, kammimine ja maiustuste andmine. Samas on ka võimalus, et igal seansil keskendutakse ainult ühele konkreetsele tegevusele, näiteks koerale käskluste andmine, koera tegevuse jälgimine või keskendumine koera poolsele suhtlusele inimesega. Teraapia tõhusus on mõjutatav järgmiste tegurite poolt: teraapiaalooma suunitlus, teraapias läbi viidav tegevus, sessioonide arv, kestvus ja sagedus, osalejate arv (Motomura jt 2004, Sellers 2008, Moretti jt 2011, Chitic jt 2012).

Koeri kaasava külastuse puhul keskendutakse valdavalt suhtlemisele. Külastusel on patsientidel võimalus ise valida, mida nad teraapiakoertega teha soovivad, eelistatud tegevusteks on koertega rääkimine ja nende paitamine. Koeri kaasava külastuse kestvuseks on keskmiselt 30 minutit. Kuna külastuse peamiseks eesmärgiks on patsiendi motiveerimine ning meelelahutuse pakkumine, analüüsitakse külastuse mõju patsiendi emotsioonide ning suhtlemisaktiivsuse põhjal (Kawamura jt 2009, Le Roux jt 2009).

4. KOERI KAASAVA KÜLASTUSE JA TERAAPIA MÕJU DEMENTSUSSÜNDOOMIGA EAKATELE

Dementsuse diagnoosiga eakate puhul on teraapiakoera kaasamise peamiseks eesmärgiks parandada vähemalt ühte spetsiifilist oskust järgnevast: mälu, suhtlemine ja keelekasutus, iseseisev probleemide lahendamine, enesehinnang ja heaolu, osalemine ühiskonnaelus, tähelepanu- ja keskendumisvõime, füüsiline aktiivsus, peenmotoorika ja täpsus. Peamised õendusprobleemid, millele teraapiakoera kaasamine on leevendust toonud, on suurnenud ärritatus, vähenenud füüsiline aktiivsus, suhtlemisprobleemid, alanenud meeleolu, käitumuslikud ja psühholoogilised häired (Nordgen jt 2014).

Jaapani hooldekodus elava kaheksa dementsuse diagnoosiga eaka seas viidi läbi uuring, kus patsientidel oli võimalus saada osa kahe aasta vältel kohtumistest teraapiakoertega. Andmeid patsientide kohta koguti intervjuu meetodil osalejatelt endilt. Kokkusaamised tõid osalejates esile sageli palju positiivseid emotsioone ning nad on nimetanud koertega koos veedetud aega kõige meeldivamaks osaks hooldekoduperioodil. Pikaajaline koertega suhtlemine tõstis eakate enesekindlust, aitas neil meenutada mälestusi seoses nende endi lemmikloomadega ning tõhustas suhtlemist koerasaatjatega. Olenemata sellest, et kohtumised toimusid hooldekodu ruumides, aitas koertega kohtumine unustada patsientidel igapäeva rutiini (Kawamura jt 2009).

Lõuna-Aafrikas läbi viidud uurimuses osales 16 hooldekodu elanikku, vanuses 65 ja vanemad. Töö eesmärgiks oli uurida koera kaasamise mõju hooldekodu eakate patsientide depressiooni ning ärevuse tasemele. Osalejad jagati juhuslikkuse alusel kahte rühma, esimesele rühmale korraldati kohtumisi teraapiakoeraga, teised jäid kontrollrühma, kes koertega kokku ei puutunud. Kohtumised toimusid kord nädalas kuue nädala jooksul. Depressiooni hindamiseks kasutati Becki depressiooniskaalat (*The Beck Depression Inventory*) ja ärevuse taseme hindamiseks Becki ärevuseskaalat (*The Beck Anxiety Inventory*). Uurimuse tulemusena selgus, et peale kohtumiste lõppemist oli eakatel depressioon vähenenud, ärevuseskaalal märkimisväärseid erinevusi ei esinenud. Kõik koeraga kokkupuutunud osalejad andsid uuringu lõppedes positiivset tagasisidet. Koer aitas neil

meenutada meeldivaid mälestusi ning tõstis suhtlemisaktiivsust kaaslastega (Le Roux jt 2009).

Motomura jt (2004) poolt Jaapanis läbi viidud uurimuses koguti andmeid kaheksa dementsussündroomiga eaka seisundi kohta enne teraapiakoortega kohtumist ja peale teraapia lõppemist. Informatsiooni koguti kasutades vaimse tervise seisundi minitesti, apaatia-, ärevus- ja deperssiooniskaalat ning igapäeva tegevuste kirjeldusi. Kokkusaamised toimusid neljal järjestikusel päeval, kestusega 1 tund. Järeldusi tehes märkimisväärseid erinevusi ärevus- ja depressiooniskaalal ning vaimse tervise seisundi minitestis ei täheldatud, kuna muutused olid väga väikesed. Muutusi märgati eelkõige just patsientide ükskõiksuse vähenemises. Olenemata sellest, et küsimustike tulemusena suurt erinevust enne ja peale teraapiat ei täheldatud, olid osalenud patsiendid siiski positiivselt meelestatud. 75% osalejatest märkis, et teraapia oli väga lõbus ja neile meeldivad koerad, 63% patsientidest mainis, et tänu sekkumisele hakkasid neile koerad meeldima ja neile meeldiks selles teraapias edaspidigi osaleda. Patsientides tekkinud emotsioonide põhjal järeldatakse, et suure tõenäosusega on teraapiakoorte kaasamisel võimalik parandada dementsussündroomiga eakate vaimset seisundit.

Sellers (2008) viis USA-s läbi uuringu eesmärgiga hinnata loomi kaasava teraapia mõju dementsussündroomiga eakate sotsiaalsele käitumisele ja ärritatavusele. Uuritavateks olid neli dementsuse diagnoosiga eakat. Uuringu läbiviimiseks kasutati teraapiakoera. Teraapiaseansid toimusid igapäevaselt ning muutused avaldusid peale igat teraapiaseanssi. Uuringu lõppedes oli kõigi nelja osaleja sotsiaalne aktiivsus tõusnud. Kolme osaleja puhul avaldas teraapia positiivset mõju ka ärritavusele. Neljanda osaleja ärritatavus teraapia esimesel poolel hoopis tõusis, autori sõnul võis seda põhjustada asjaolu, et antud osaleja oli uuringu alguses teistest osalejatest tunduvalt ärevam. Uurimistöö tulemuste analüüsi tulemusena on siiski järeldatud, et selline teraapiavorm on tõhus vahend parandamiseks dementsussündroomiga eakate sotsiaalset käitumist ning vähendamaks ärritatavust.

Rootsis teostati uuring viie Alzheimeri diagnoosiga patsiendi seas, selgitamaks välja, kas teraapiakoorte kaasamine aitab meenutada minevikusündmusi ja mõista olevikku. Iga teraapiaseanss jäädvustati video kujul, patsiendi seisundit hinnati ning muutusi analüüsiti

salvestiste põhjal. Ühe osaleja kohta oli ette nähtud kümme seansi, ühe kohtumise kestuseks oli keskmiselt 30 minutit. Koerte abil suutsid patsiendid paremini väljendada mälestusi ja hetkeemotsioone, seeläbi on peale teraapiakoortega kohtumist terapeutidel ja õdedel kergem luua usaldusväärset kontakti patsientidega. Patsiendi seisundi mõistmine aitab personalil patsiendi muredest paremini aru saada ning tema aitamine on efektiivsem, seeläbi tõuseb ka patsiendi üldine elukvaliteet (Swall jt 2013).

Rootsis viidi kaheksas hooldekodus läbi uuring, eesmärgiga hinnata koeri kaasava sekkumise mõju dementsussündroomiga eakate käitumuslikele ja psühholoogilistele sümptomitele. Uuringusse kaasati kokku 33 dementset patsienti, 20 neist osalesid sekkumiste grupis, 13 olid kontrollgrupis. Taustaandmed patsientide kohta koguti tervisekaartidest, kognitiivse taseme hindamiseks kasutati vaimse tervise seisundi minitesti. Iga kohtumise kohta koostati protokoll, mis sisaldas informatsiooni seansi pikkuse, sageduse ja tegevuse kohta. Hindamaks koerte sekkumise mõju dementsussündroomiga patsiendi käitumisele ja psühholoogilistele sümptomitele kasutati *Cohen-Mansfield*'i agitatsiooniskaalat, millega hinnati farmakoloogiliste ja mittefarmakoloogiliste sekkumiste mõju patsientide ärritavuse, ja mitmemõõtmelist dementsuse hindamiskaalat (*Multi-Dimensional Dementia Assessment Scale*), mis oli mõeldud täitmiseks hooldajatele. Mitmemõõtmelise dementsuse hindamiskaala alusel hinnati käitumishäirete ja psühholoogiliste sümptomite esinemissagedust. Uuringu tulemustest lähtudes märkimisväärseid erinevusi ei täheldatud, võrreldes patsientide algse seisundiga. Uurimistöö koostajad jõudsid järeldusele, et koerte kaasamine alternatiivravina või täienduseks farmakoloogilisele ravile vähendab dementsussündroomiga eakatel patsientidel käitumuslike sümptomeid, kuid antud sekkumisviis vajab täiendavaid uuringuid (Nordgen jt 2014).

New Yorkis teostati uuring eesmärgiga hinnata loomi kaasava teraapia mõju dementsussündroomiga patsientidele, kellel sageli esineb probleeme sotsiaalsusega. Uuringus osales 18 eakat naispatsienti. Uuring kestis kolm nädalat, igal nädalal toimus üks kohtumine. Kohtumised salvestati ning andmeid teraapia mõju kohta koguti videodest. Omavahel võrreldi kolme erineva külastuse mõju patsientidele. Esimesel juhul toimus kohtumine ainult kahe inimese vahel, kellest üks oli uurimistöö autor ja teine patsient, teine variant oli kohtumine koerasaatja ja koeraga ning kolmanda puhul oli külastajaks üks uurimistöö autoritest, kellel

oli kaasas robotkoer. Elus koer ja robotkoer mõlemad motiveerisid dementsussündroomiga eakaid rohkem vestlema kui ainult tavaline inimene. Robotkoer on hea valik stimuleerimaks patsiente vestlema, kui ei ole võimalik kaasata teraapiasse elus koera. Teraapia- või robotkoera osalemisel esines külastaja ja patsiendi vahel rohkem füüsilist kontakti, näiteks käepigistus, kui ainult külastaja puhul üksinda. Antud uuringu põhjal on järeldatud, et kõik kolm teraapiavormi avaldasid positiivset mõju dementsussündroomiga eakatele patsientidele, kuid elus teraapiakoer ja robotkoer stimuleerivad rohkem sotsiaalset käitumist kui ainult külastaja osalemine seansil (Kramer jt 2009).

USA-s teostati uuring võrdlemaks koeri kaasava teraapia ning inimeste omavahelise suhtluse efektiivsust dementsussündroomiga eakate elukvaliteedile. Uurimuses osales 44 dementsussündroomiga patsienti keskmise vanusega 79,8 aastat. Teraapia läbi viimiseks kaasati uuringusse kuus koolitatud teraapiakoera. Koertega kohtumisel lubati osalejatel tegeleda koertega nii nagu neile meeldis. Sessioonil osales ka koerasaatja, kuid ta ei suhelnud mingil viisil osalejatega. Eakad said koeri paitada, hellitada, harjata ning nendega rääkida. Kokkusaamised toimusid neljal korral kahe nädala jooksul. Kontrollimaks koerte sekkumise mõju teostati üks-ühele kohtumisi uurimistöö teostaja ja elanike vahel. Inimsekkumise puhul olid tegevusteks üldine vestlus, ajalehe lugemine ning piltide vaatamine. Andmete kogumiseks kasutati nelja erinevat dokumenti. Demograafilise ja loomade ajaloo küsimustiku (*Demographic and Pet History Questionnaire*) abil koguti informatsiooni osaleja varasema elu ja lemmikloomade kohta. Uuriti lemmikloomade tähtsust inimese jaoks ning eelistusi loomaliikide suhtes. Sotsiaalse käitumise nimekirja (*Social Behaviors checklist*) alusel hinnati erinevaid käitumisviise. Ühe minuti jooksul hinnati esinevaid positiivseid ja negatiivseid käitumismustreid, tulemused summeeriti ning nende alusel arvutati igal kohtumisel välja lõppskoor sotsiaalse käitumise hindamiseks. *Menorah Park*'i tegevuskaalaga hinnati dementsussündroomiga eakate tegutsemisaktiivsust ning *Cohen-Mansfield*'i agitatsiooniskaala abil hinnati kaks nädalat peale uuringu lõppemist eakate ärritunud käitumise esinemissagedust. Uuringu tulemusena leiti, et erinevused inim- ja loomsekkumiste vahel ei olnud drastilised, kuid teraapiakoerte osalemise puhul väljendus täidetud dokumentatsioonist, et osalenud dementsussündroomiga eakatel esines vähem agressiivsust, paranenud oli sotsiaalsus ning käitumuslikud probleemid leevendusid võrreldes ajaga enne teraapiat. Jõuti järeldusele, et koerte kaasamisel dementsussündroomiga eakate raviprotsessi

on võimalik vähendada käitumisprobleeme ning seeläbi tõsta patsientide elukvaliteeti (Pope jt 2016).

USA-s viidi kahes Marylandi hooldekodus läbi uuring 56 dementsuse diagnoosiga elaniku seas. Töö eesmärgiks oli hinnata loomi kaasava teraapia mõju dementsussündroomiga eakatele. Andmete kogumiseks kasutati tervisekaarte ja osalejate intervjuerimist. Uurimust läbi viies kaasati tegevusse lisaks reaalsele koertele ka robotkoer ning video koera kutsikast. Saadud tulemuste põhjal on järeldatud, et kõige enam positiivset mõju dementsussündroomiga elanikele avaldavad reaalsed koerad. Teraapiakoertega kohtudes eakad vestlesid rohkem oma minevikust ja emotsioonidest, lisaks muutis koertega kohtumine nende igapäevast rutiini. Robotkoer ja video kutsikast ei avaldanud märkimisväärset mõju eakatele, kuid nende kasutamine on alternatiiviks tavapärasele koeri kaasavale tegevusele ning tekitab patsientides mõningaid positiivseid emotsioone (Marx jt 2010).

5. VASTUNÄIDUSTUSED JA VÕIMALIKUD OHUD KOERTE KAASAMISEL RAVIPROTSESSI

Koera kaasamisel raviprotsessi tuleb veenduda, et patsient ja teraapiakoer oleksid üksteisele ohutud. Seega on oluline valida lähtuvalt patsiendist talle sobiv teraapiakoer. Eakate puhul tuleb jälgida, et koer oleks kuulekas ja rahulik. Noor ja aktiivne koer võib jalutades või mängides põhjustada eaka kukkumist (Baun jt 2010).

Selleks, et koeri kaasav sekkumine oleks edukas, pole oluline ainult korrektse teraapiatiimi ja tervishoiutöötaja olemasolu, tähtis on ka, et patsiendi enda jaoks on antud sekkumisviis sobiv ja ohutu. Koera kaasamiseks on peamiselt kaks kriteeriumit. Esmalt tuleb kindel olla, et patsiendil ei esine koeraallergiat, teisalt tuleb tähelepanu pöörata patsiendi varasematele suhetele seoses koertega. Kui patsient ärritub või tal on eelnevalt negatiivseid kogemusi koertega kokkupuutel on kõnealune teraapiaviis vastunäidustatud (Nordgen jt 2014).

Koera kaasamisel dementse eaka raviprotsessi on oluline tähelepanu pöörata sellele, kui pika perioodi vältel on võimalik kokkusaamisi korraldada ja millist mõju avaldab sekkumise lõpetamine patsiendile. Eelnevas peatükis mainitud Nordgeni jt (2014) läbi viidud uuringu lõppedes tekkis mõnedel osalejatel üksildus- ja kaotustunne, kuna teraapiakoer oli nende ellu toonud palju positiivsust. Seega tuleks arvestada teraapia katkemisel võimalike tagasilöökidega.

Üks võimalikest ohtudest, mis koerte kaasamisel raviprotsessi esineda võib on zoonooside esinemine. Zoonoosideks nimetatakse erinevaid haiguseid, mis kanduvad üle loomadelt inimestele. Tuntuimad haigused, mida inimesed koertelt saada võivad on MRSA (metitsilliinresistentse stafülokoki infektsioon), salmonella, paelussid, leptospiroos ja *Escherichia coli* bakterist tingitud kõhulahtisus. Haiguste ülekandumise vältimiseks on oluline korralik kätehügieen enne ja peale koertega kokku puutumist. Koerasaatja ülesandeks on teraapialooma harjamine ja käppade puhastamine peale hooldusasutuse külastust (Buettner jt 2011, Day jt 2012).

6. ARUTELU

Dementsussündroomiga eakate elukvaliteedi tõstmise üheks võimaluseks on koerte kaasamine raviprotsessi. Olenevalt eesmärkidest, valitakse iga patsiendi jaoks sobiv viis koerte kaasamiseks. Dementsussündroomiga eakate puhul kasutatakse peamiselt koeri kaasavat teraapiat ning külastust. Külastust kasutatakse peamiselt eakate meeleolutõstmiseks, teraapiat viiakse läbi eesmärgiga parandada või säilitada mõnd kindlat oskust. Nii koeri kaasavat teraapiat kui külastust viiakse läbi tervise edendamise eesmärgil. Nimetatud kaks sekkumist erinevad üksteisest peamiselt seansi ülesehituse poolest. Külastusel on tegevuse juhtijaks patsient, teraapias pigem terapeut. Antud uurimistöös kasutatud uurimuste ja muude allikate põhjal võib järeldada, et koera kaasamine dementsussündroomiga eaka raviprotsessi avaldab positiivset mõju patsientide elukvaliteedile.

Koerte kaasamine on avaldanud dementsussündroomiga eakate sotsiaalsusele positiivset mõju. Pikaajalise koertega suhtlemise järgselt on tõusnud eakate enesehinnang ning teraapiakoera juuresolek on aidanud dementsussündroomiga patsientidel meenutada minevikusündmusi ning väljendada hetkeemotsioone, seeläbi on tõusnud patsientide poolne suhtlemisaktiivsus. Dementsussündroomiga eakad, teraapiakoertega kohtudes ja peale seda, seltsisid rohkem nii kaaslastega, personaliga kui koerasaatjatega. Elukvaliteeti hinnates on oluline just personaliga suhtlemine, eneseväljendamine annab töötajatele võimaluse patsiente paremini mõista ning neid toetada.

Lisaks suhtlemisele on koeri kaasav teraapia avaldanud positiivset mõju dementsussündroomiga eakate käitumisprobleemidele, näiteks vähenenud ärritatavus ja agressiivsus. Täheledatai eakatel esineva ükskõiksuse ja depressiooni vähenemist. Kahes uurimistöös tõid osalejad ise positiivse osana välja igapäevase rutiini unustamise, olenemata sellest, et koertega kohtumine toimus samades ruumides, kus igapäevaselt toimetati, muutis teraapiakoertega koos olemine hooldekodu elu nende jaoks meeldivamaks (Kawamura jt 2009, Marx jt 2010).

Autori arvates on uurimistööde tulemused teatud määral sõltuvad sekkumise ajalisest pikkusest. Mida pikemalt on kohtumisi korraldatud ja läbi viidud, seda enam on leitud

positiivseid tulemusi patsiendi seisundis võrreldes ajaga enne sekkumist. Analüüsitud uurimistööde tulemuste efektiivsus oleneb autori arvates peamiselt uurimistöö meetodist. Kõige põhjalikumad tulemused sotsiaalsete ja käitumuslike muutuste kohta said need uurimused, kus kasutati analüüsimeetodina videosalvestisi. Erinevate küsimustike täitmisel saadi hea ülevaade depressiooni ja vaimse tervise seisundi kohta, kuid uurimistööde tulemusi võrreldes tundub, et visuaalse vaatluse põhjal märgati rohkem muutusi emotsionaalsuses ja suhtlemises. Näiteks Nordgeni jt (2014) poolt läbi viidud uuringu eesmärgiks oli hinnata teraapiakoerte kaasamise mõju käitumuslikele ja psühholoogilistele sümptomitele. Uuringu lõppedes tulemustest märkimisväärseid muutusi käitumises ja psühholoogiliste sümptomite esinemises ei täheldatud. Töö autorid on välja toonud, et antud uuringutulemusi võis mõjutada asjaolu, et hindamist depressioonisümptomite kohta ei tehtud koheselt peale teraapiasessioone, vaid hiljem paluti töötajatel meenutada patsientidel esinenud sümptomeid.

Koerte kaasamisel dementsussündroomiga eakate raviprotsessi on oluline tähelepanu pöörata võimalikele ohtudele. Kui enne kohtumist teha põhjalik eeltöö on võimalik mitmeid ebameeldivusi ennetada. Peamised vastunäidustused teraapiakoera kaasamiseks on patsiendi poolne varasem negatiivne kogemus seoses koertega või loomadega üldiselt, allergia esinemine ning puudulik hügieen. Viimane on oluline zoonooside leviku vältimiseks. Kui eelnevalt nimetatud tingimustega probleeme ei esine, on tähtis leida igale patsiendile sobiv teraapiakoer, sellega tagatakse ohutus ning efektiivsem teraapia.

Töö koostamisel valmistas raskusi empiiriliste uurimistööde tasuta kättesaadavuse piiratus, seetõttu on töös käsitletud vähe informatsiooni Euroopa kohta. Läbitöötatud allikate põhjal võib järeldada, et koerte kaasamisel dementsussündroomiga eakate raviprotsessi on võimalik ka vähese aja jooksul mõjutada patsientide elukvaliteeti positiivses suunas. Autori arvates on edaspidi oluline teostada empiirilisi uurimusi pikema perioodi vältel, et hinnata põhjalikumalt teraapiakoerte mõju dementsussündroomiga eakate sümptomitele. Samal teemal empiirilisi uurimusi võiks teostada ka Eestis, et saada ülevaade koeri kaasavate sekkumiste leviku kohta Eestis. Autor ei leidnud ühtegi uurimistööd teemal, mis käsitleks põhjalikult võimalikke ohtusid teraapiakoerte ja -loomade kaasamisel, kuid see teema vajaks edaspidi kindlasti uurimist.

7. JÄRELDUSED

Uurimistöös läbi töötatud teadusallikate analüüsi tulemusena jõudis töö autor järgnevatele järeldustele:

1. Dementsussündroomiga eakate elukvaliteedi säilitamiseks kasutatakse peamiselt koeri kaasavat teraapiat ja külastusi. Teraapia puhul keskendutakse terapeutilistele tegevustele, et parandada eaka konkreetset oskust või võimet. Külastuse eesmärk on eaka motiveerimine. Koerte kaasamine raviprotsessi on eesmärgipärane tegevus, seega on oluline iga patsiendi puhul individuaalne lähenemine, arvestades tema vajadusi ja eripärasid. Olenevalt patsiendi seisundist valitakse sobiv teraapiakoer ja teraapia ülesehitus.
2. Teraapiakoerte osalemise tulemusena dementsussündroomiga eakate raviprotsessis on tõusnud eakate sotsiaalne aktiivsus ja enesekindlus. Hooldekodudes elavatel eakatel paraneb suhtlemine ning üksteise mõistmine kaaselanike ja hoolduspersonaliga. Koera kaasamine raviprotsessi vähendab dementsussündroomiga eakal esinevaid käitumishäireid, ärrituvust, agressiivsust, toetab ja parandab kognitiivseid oskusi ning tõstab meeleolu ja leevendab depressiooni.
3. Koerte kaasamine raviprotsessi on vastunäidustatud, kui patsiendil esineb allergiat või varasemalt negatiivseid kogemusi seoses koertega. Võimalikud ohud seoses koerte sekkumisega on negatiivsete tagasilöövide esinemine sekkumise lõppedes, hügieenireeglite eiramisel tekkivad zoonoosid ning ebasobiva teraapiakoera kaasamine.

8. ALLIKALOEND

Baun, M., Johnson, R. (2010). Human/animal interaction and successful aging. Fine, A. H. Handbook on Animal-Assisted Therapy. Theoretical foundations and guidelines for practice. USA: Academic Press.

Kruger, K. A., Serpell, J. A. (2010). Animal-Assisted Interventions in Mental Health: Definitions and Theoretical Foundations. Fine, A.H. Handbook on Animal-Assisted Therapy. Theoretical Foundations and Guidelines for Practice. USA: Academic Press.

Beetz, A., Ormerod, E., Johnson, R., Fine, A., Yamazaki, K., Dudzik, C., Garcia, R. M., Winkle, M., Choi, G. (2014). IAHAIO White Paper. <http://www.iahaio.org/new/fileuploads/4163IAHAIO%20WHITE%20PAPER-%20FINAL%20-%20NOV%2024-2014.pdf> (10.10.2016)

Buettner, L.L., Fitzsimmons, S., Barba, B. (2011). Animal-Assisted Therapy for Clients with Dementia: Nurses' Role. *Journal of Gerontological Nursing*, 37(5): 10-14
https://libres.uncg.edu/ir/uncg/f/S_Fitzsimmons_Animal-Assisted_2011.pdf (12.10.2016)

Chitic, V., Rusu, A. S., Szamozkozi, S. (2012). The Effects of Animal Assisted Therapy on Communication and Social Skills: A Meta-Analysis. *Transylvanian Journal of Psychology*, 13:1-17
<http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=0b449c3d-dfea-4902-ba25-b477d81b2438%40sessionmgr4007&vid=5&hid=4204> (18.11.2016)

Day, M. J., Breitschwerdt, E., Cleaveland, S., Karkare, U., Khanna, C., Kirpensteijn, J., Kuiken, T., Lappin, M. R., McQuiston, J., Mumford, E., Myers, T., Palatnik-de-Sousa, C. B., Rubin, C., Takashima, G., Thiermann, A. (2012). Surveillance of Zoonotic Infectious Disease Transmitted by Small Companion Animals. *Emerging Infectious Diseases Journal*, 18.
doi: 10.3201/eid1812.120664
https://wwwnc.cdc.gov/eid/article/18/12/12-0664_article (14.12.2016)

Dimitrijević, I. (2009). Animal-assisted therapy- a new trend in the treatment of children and adults. *Psychiatria Danubina*, 21: 236-241

http://www.hdbp.org/psychiatria_danubina/pdf/dnb_vol21_no2/dnb_vol21_no2_236.pdf

(03.03.2016)

Kas varakult diagnoositud dementsus parandab haiguse prognoosi? (2008). *Eesti Arst*, 87(2):138-141

<http://ojs.utlib.ee/index.php/EA/article/viewFile/10406/5593> (04.03.2016)

Kawamura, N., Niiyama, M., Niiyama, Harue. (2009). Animal-Assisted Activity. Experiences of Institutionalized Japanese Older Adults. *Journal of Psychosocial Nursing*, 47(1): 41-46

<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=d68e058e-c031-4a88-9a60-ca0298c73e17%40sessionmgr198&vid=6&hid=116>

(28.02.2016)

Koerte abil läbiviidav teraapia. Eesti Abi- ja Teraapiakoerte Ühing.

<http://teraapiakoer.ee/teraapia/> (07.03.2016)

Koeri kaasavad sekkumised. Eesti Abi- ja Teraapiakoerte Ühing.

<http://teraapiakoer.ee> (07.03.2016)

Kramer, S., Friedmann, E., Bernstein, P. (2009). Comparison of the Effect of Human Interaction, Animal-Assisted Therapy, and AIBO-Assisted Therapy on Long-Term Care Residents with Dementia. *Anthrozoös*, 22(1): 43-57

<http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=5c535909-0352-4880-8a3a-97c89a4bb330%40sessionmgr4010&vid=5&hid=4209>

(07.11.2016)

Le Roux, M. C., Kemp, R. (2009). Effect of a companion dog on depression and anxiety elderly residents in a long-term care facility. *Psychogeriatrics*, 9: 23-26

doi: 10.1111/j.1479-8301.2009.00268.x

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1479-8301.2009.00268.x/epdf> (28.11.2016)

Linnamägi, Ü., Vahter, L., Jaanson, K., Tomberg, T., Lüüs, S. M., Gross-Palju, K., Kreis, A., Toomsoo, T. (2006). Dementsuste Eesti ravi- tegevus- ja diagnostikajuhend. http://www.enns.ee/Ravijuhendid/Dementsuse_ravijuhend.pdf (12.10.2016)

Marx, M. S., Cohen-Mansfield, J., Regier, N. G., Dakheel-Ali, M., Srihari, A., Thein, K. (2010). The Impact of Different Dog-related Stimuli on Engagement of Persons With Dementia. *Am J Alzheimers Dis Other Demen*, 25(1): 37-45.
doi:10.1177/1533317508326976 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3142779/>
(05.08.2016)

Moretti, F., De Ronchi, D., Bernabei, V., Marchetti, L., Ferrari, B., Forlani, C., Negretti, F., Sacchetti, C., Atti, A. R. (2011). Pet therapy in elderly patient with mental illness. *Psychogeriatrics*, 11: 125-129.
doi:10.1111/j.1479-8301.2010.00329.x
<http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=c7efb019-cb24-4f06-b052-039bdb4546c7%40sessionmgr4003&vid=5&hid=4106> (02.03.2016)

Motomura, N., Yagi, T., Ohyama, H. (2004). Animal assisted therapy for people with dementia. *Psychogeriatrics*, 4: 40-42.
<http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=d0caa765-e2eb-4239-86be-294e0269ee33%40sessionmgr4003&hid=4106> (07.06.2016)

Nordgen, L., Engström, G. (2014). Effects of dog-assisted intervention on behavioural and psychological symptoms of dementia. *Nursing older people*, 26(3): 31-38.
<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=cb267b60-8693-4dfa-b4bd-b518dbd83999%40sessionmgr198&hid=116> (07.03.2016)

Pope, W. S., Hunt, C., Ellison, K. (2016). Animal assisted therapy for elderly residents of a skilled nursing facility. *Journal of Nursing Education and Practice*, 6(9): 56-62
doi: 10.5430/jnep.v6n9p56
[http://www.jamda.com/article/S1525-8610\(07\)00516-6/abstract](http://www.jamda.com/article/S1525-8610(07)00516-6/abstract) (31.07.2016)

Raamets, K. (2016). Koerateraapia kasutamine laste teraapia vormina. Tartu Tervishoiu Kõrgkool, õe õppekava. Tartu. Lõputöö.
<https://nooruse.webriks.ee/index.asp?action=102&tid=12377> (10.06.2016)

Sellers, D. M. (2006). The Evaluation of an Animal Assisted Therapy Intervention for Elders with Dementia in Long-Term Care. *Activities, Adaptation & Aging*, 30:1, 61-77.
doi: 10.1300/J016v30n01_04
http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J016v30n01_04 (15.09.2016)

Swall, A., Ebbeskog, B., Hagelin, C. L., Fagerberg, I. (2013). Can therapy dogs evoke awareness of one's past and present life in persons with Alzheimer's disease? *International Journal of Older People Nursing*, 10, 84-93.
doi: 10.1111/opn.12053
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/opn.12053/abstract> (29.02.2016)

Vann, Madeline. (2010). How Animal Therapy Helps Dementia Patients.
<http://www.everydayhealth.com/alzheimers/how-animal-therapy-helps-dementia-patients.aspx> (06.04.2016)

World Health Organization (WHO). Dementia. (2016).
<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs362/en/> (07.06.2016)

Õispuu, I. (2014). Koerte kasutamine inimeste abistamisel rehabilitatsiooni valdkonnas ja sotsiaaltöös. Tartu Ülikool, Pärnu Kolledž. Lõputöö.
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/43948/oispuu_ingrid.pdf (10.06.2016)

LISA 1

Lõputöös kasutatud teadusartiklite väljavõtuleht

Autor, aasta, väljaanne, riik	Pealkiri	Uurimisprobleem, keskne küsimus	Eesmärk, ülesanded	Uurimistöö tüüp	Populatsioon, valim	Andmete kogumise meetod	Andmete analüüsimeetod	Olulisemad tulemused ja järeldused
Dimitrijević, I. 2009. <i>Psychiatria Danubina</i> . Horvaatia.	Animal-Assisted Therapy - A New Trend in the Treatment of Children and Adults	Loomi kaasavat teraapiat ei rakendata veel piisavalt.	Anda ülevaade olemasolevast kirjandusest	Teoreetiline uurimus, kirjanduse ülevaade	24 teadusallikat	Otsingud andmebaasides	Sisuanalüüs	Loomi kaasav teraapia avaldab positiivset mõju nii laste kui täiskasvanute ravis.
Motomura, N., Yagi, T., Ohyama, H. 2004. <i>Psychogeriatrics</i> . Jaapan.	Animal assisted therapy for people with dementia	Jaapanis on vähe uuritud, milline on loomi kaasava teraapia mõju dementsetele eakatele.	Uurida loomade kaasamise mõju dementsete patsientide vaimsele tervisele	Empiiriline kvalitatiivne uurimus	8 hooldekodu patsienti, keskmise vanusega 84,8 aastat.	Vaimse tervise seisundi test, igapäevaste tegevuste jälgimine, vaimse seisundi mini uuring (<i>mini-mental test</i>)	Võrreldi algseid testi tulemusi peale teraapiat tehtud tulemustega.	Koortega suhtlemise tulemusena ei muutunud ärrituvuse ja depressiooni tase, kuid kõik patsiendid

								said positiivse kogemuse ning nende apaatne seisukoht muutus.
<i>Eesti Arst.</i> 2008. Eesti.	Kas varakult diagnoositud dementsus parandab haiguse prognoosi?	Paljudel juhtudel on varakult diagnoositud dementsust võimalik pidurdada ning harvem ka ravida.	Anda ülevaade dementsuse olemusest ning ravivõimalustest.	Arutelu			Arutelu	Varajane diagnoosimine pidurdab haiguse progresseerumist ning võimaldab kauem säilitada haigete elukvaliteeti.
Raamets, K. 2016. Tartu Tervishoiu Kõrgkool, õe õppekava. Lõputöö. Eesti.	Koerateraapia kasutamise laste teraapia vormina	Puudub teaduslik kinnitus koerte kaasamise positiivsele mõjule ja ohtudele.	Kirjeldada koeri kaasava teraapia kasutamist terviseprobleemide leevendamisel.	Teoreetiline uurimus, kirjanduse ülevaade	14 teadusartiklit teostatud uuringute kohta, 6 kirjanduse ülevaadet, 3 käsiraamatut	Otsingud andmebaasides	Sisuanalüüs	Koeri kaasava teraapia mõju lastele on enamasti positiivne. Lapsed usaldavad koeri rohkem kui inimterapeute. Ohud laste puhul on

								looma ja lapse mitesobivus, infektsioonide levik, foobia, allergiad.
Õispuu, I. 2014. Tartu Ülikool, Pärnu Kolledž. Lõputöö. Eesti.	Koerte kasutamise inimeste abistamisel rehabilitatsiooni valdkonnas ja sotsiaaltöös	Eestis on vähelevinud koerte kaasamine inimeste aitamisel.	Kirjeldada millised on koerte kaasamise võimalused, missugune on koerte mõju inimestele. Kirjeldada hetkeolukorda Eestis.	Kvalitatiivne uurimistöö	Teadusartiklid, raamatud, erialased ajakirjad.	Otsingud andmebaasides, intervjuu	Sisuanalüüs	Koerte kaasamisel on võimalik parandada inimeste heaolu ja elukvaliteeti. Eestis on koerte kaasamine enam levinud lastega ja eakatega töötamisel.
Nordgen, L., Engström, G. 2014. <i>Art & science</i> . Rootsi.	Effects of dog-assisted intervention on behavioural and psychological	Dementsuse sümptomid on leevendatavad ravimitega, kuid kuna ravimitel on piiratud toime ning kõrvaltoimed, siis tuntakse üha	Hinnata koerte kaasamise mõju dementsete inimeste käitumuslikele ja psühholoogilistele sümptomitele kuue kuu jooksul.	Empriiline kvalitatiivne uurimus	33 dementset hooldekodu elanikku, neist 20 sekkumisrühma liiget, 13 kontrollrühma liiget	Taustaandmed koguti tervisekaartidest. Iga kohtumise kohta tehti protokoll, mis sisaldas tegevuse	Andmete analüüsimine kasutades kirjeldavat statistikat.	Koerte kaasamine alternatiivravina või farmakoloogilise ravi täiendamiseks võib vähendada

	symptoms of dementia	enam huvi mitte-farmakoloogiliste ravivõimaluste kohta.				kirjeldust, seansi ajalist kestvust ja sagedust, õppimisvõimelisust.		dementsete inimeste käitumuslikke sümptomeid, kuid teema vajab veel uurimist.
Pope, W. S., Hunt, C., Ellison, K. 2016. <i>Journal of Nursing Education and Practice</i> . USA.	Animal assisted therapy for elderly residents of a skilled nursing facility	Aktiivselt kasutatakse loomade kaasamist dementsete eakate teraapiasse, et tõsta nende elukvaliteeti, kuid teraapia tõhusust on vähe uuritud.	Võrrelda kumb ravi on dementsete eakate puhul pikaajaliselt tõhusam, kas loomade kaasamine või ainult inimeste omavaheline suhtlemine.	Empiiriline kvalitatiivne uurimus	56 hooldekodus elavat inimest, kellel on diagnoositud dementsus. 24 naist ja 20 meest vanuses 35-98 aastat.	Kohtumisi filmiti	Videoanalüüs	Suuri erinevusi inimeste ja loomade suhtlemise tulemusel ei eristatud, mõlemad on positiivse mõjuga dementsete eakate elukvaliteedile. Loomade kaasamine teraapiasse oli edukas, parandades käitumuslikke tulemusi dementsedel eakatel.

Marx, M. S., Cohen-Mansfield, J., Regier, N., Dakheel-Ali, M., Srihari, A., Thein, K. 2010. <i>Am J Alzheimers Dis Other Demen.</i>	The Impact of Different Dog-related Stimuli on Engagement of Persons With Dementia	Dementsete hooldekodu elanikega ei saada head kontakti, mille tagajärjel sotsiaalne suhtlus on pärssitud.	Informeerida loomi kaasava teraapia positiivsest mõjust hooldekodudes elavate dementsete elanike puhul.	Empiiriline kvalitatiivne uurimus	56 hooldekodu elanikku, 44 naist, 12 meest. Kõigil osalejatel on diganoositud dementsus.	Taustaandmeid koguti elanike tervisekaartidest ja intervjuudest. Uuringu vältel osalejaid vaadeldi, tulemused ja muutused dokumenteeriti. Andmeid koguti ka telefoni teel osalejate lähedastelt.	Vaatlusandmete analüüsimine.	Hooldekodud saavad edukalt kasutada koeri dementsete teraapias. Koerte kaasamine tõi elanikes esile positiivseid emotsioone
Sellers, D. M. (2006). <i>Activities, Adaptation & Aging.</i> USA	The Evaluation of an Animal Assisted Therapy Intervention for Elders with Dementia in Long-	Sotsiaalne käitumine ja ärritumine mõjutavalt pikema aja jooksul dementse eaka elukvaliteeti.	Vaadelda loomi kaasava teraapia pikaajalist mõju dementsete eakate sotsiaalsusele ja ärritatavusele.	Empiiriline kvalitatiivne uurimus	4 eakat, kellel on diagnoositud dementsus või Alzheimeri tõbi, uuritavatel pidi olema huvi loomade vastu, samas ei tohtinud esineda neil	Iga seansi kohta koostati dokument, kuhu koguti andmed patsiendi käitumise kohta, kohtumiste pikkuse ja sageduse kohta.	Statistiline andmete analüüs	Suurendades dementsete eakate sotsiaalsust ja leevendades ärritust on pikemas perspektiivis võimalik eakate elukvaliteeti parandada.

	Term Care				allergiat. Valitud olid sarnase taustaga inimesed.			
Moretti, F., De Ronchi, D., Bernabei, V., Marchetti, L., Ferrari, B., Forlani, C., Negeretti, F., Sacchetti, C., Atti, A. R. (2011). <i>Psychogeriatrics</i> . Itaalia	Pet therapy in elderly patient with mental illness	Antud raviviisil on väga vähe teaduslikke andmeid ravi efektiivsuse kohta.	Hinnata loomi kaasava teraapia mõju kognitiivsetele funktsioonidele, emotsioonidele ja elukvaliteedile.	Empiiriline kvalitatiivne uurimus	10 psühhiaatrilise diagnoosiga eakat, kes on vanemad kui 65 aastat ja on hooldekodus elanud vähemalt 2 kuud. Kontrollgrupis 11 hooldekodu elanikku, kes ei puutunud kokku uuringu ajal loomadega.	Osalejatega täideti enne ja pärast teraapiaseansse <i>Mini-Mental</i> testi ja 15-osalise geriaatrilise depressiooni skaala, mille tulemusi hiljem võrreldi.	Võrreldi algseid ja peale uuringu lõppemist tehtud testide tulemusi.	Pikaajaline koerte kaasamine vaimselt haigete inimeste ravisse on efektiivne parandamiseks kognitiivseid funktsioone ning leevendada depressiivseid sümptomeid.
Buettner, L. L., Fitzsimmons, S., Barba, B. (2011). <i>Journal of Gerontological</i>	Animal-Assisted Therapy for Clients with Dementia: Nurses'		Suurendada õdede teadlikkust loomi kaasava teraapia kasutamise kohta dementsete eakate teraapias.	Teoreetiline uurimus, kirjanduse ülevaade	9 teadusuuringut		Sisuanalüüs	

<i>Nursing. USA</i>	Role							
Chitic, V., Rusu, A. S., Szamozkozi, S. (2012). <i>Psychiatria Danubina.</i> Rumeenia	The Effects of Animal Assisted Therapy on Communi- cation and Social Skills: A Meta- Analysis	Vähe on tehtud uuritud, et hinnata üldist loomi kaasava teraapia mõju inimesele.	Hinnata loomi kaasava teraapia efektiivsust suhtlemisele ja sotsiaalsetele oskustele.	Metaanalüüs	Teaduslikud artiklid	Otsingud andmebaaside s	Sisuanalüüs	Loomi kaasavat teraapiat tasub kasutada täiendava ravina parandamiseks sotsiaalseid oskusi.
Kawamura, N., Niiyama, M., Niiyama, H. (2009). <i>Journal of Psychosocial Nursing.</i> Jaapan	Animal- Assisted Activity. Experienc es of Institution alized Japanese Older Adults	Eakate hulk Jaapanis on tõusmas. Vananedes langeb elukvaliteet, kuna esineb palju üksindust, lähedaste kaotust ning psüühilise tervise halvanemist.	Hinnata, kuidas hooldekodus elavatele eakatele mõjuvad loomi kaasavad tegevused ning nende arusaamad on kasulikud kliinilises õenduses.	Empiiriline kvalitatiivne uurimus	8 Jaapani vanadekodus elavat eakat naisterahavast, kellel on diganoositud dementsus.	Poolstrukturee ritud intevjuu meetodil	Intervjuude analüüs	Teraapiakoera d tekitasid eakates positiivseid emotsioone, tõtsid nende enesekindlust, aitasid meenutada mälestusi, muutsid igapäevast rutiini, tõhustasid suhtlust kaaslastega ja

								vabatahtlikeg a.
Kramer, S., Friedmann, E., Bernstein, P. (2009). <i>Anthrozoös.</i> USA	Comparison of the Effect of Human Interaction, Animal-Assisted Therapy, and AIBO-Assisted Therapy on Long-Term Care Residents with Dementia	Loomi kaasavat teraapiat kasutatakse, kuid vähe on uuritud selle teraapia tõhusust, eriti dementsete patsientide seas, kellel esineb probleeme sotsiaalse suhtlemisega.	Anda ülevaade loomi kaasava teraapia efektiivsusest dementsetele patsientidele, kellel esineb raskusi sotsiaalse suhtlemisega.	Empiiriline kvalitatiivne uurimus	18 hooldekodu naispatsienti. Igal osalejal oli diagnoositud dementsus.	Kokkusaamisi filmiti	Videoanalüüs	Koera ja robotkoera kaasamine mõjub positiivselt eakate suhtlemisaktiivsusele.
Le Roux, M. C., Kemp, R. (2008). <i>Psychogeriatrics.</i> Lõuna-Aafrika	Effect of a companion dog on depression and anxiety elderly residents in a long-term care	Palju eakatest tunnevad hooldekodus elades depressiooni, üksildust ja hüljatust, seda on vaja leevendada.	Uurida seltsikoorte mõju hooldekodu elanike depressioonile ja ärevusele.	Empiiriline kvalitatiivne uurimus	16 hooldekodu elanikku, 8 naist ja 8 meest. Jagati juhuslikkuse alusel kahte rühma, üks oli kontrollrühm.	Becki depressiooniskaalat (<i>The Beck Depression Inventory</i>), Becki ärevuseskaalat (<i>The Beck Anxiety</i>	Kontrollgrupi ja teraapiagrupi andmetekogumi sskaalade erinevuste võrdlemine enne ja peale teraapia läbi viimist.	Teraapiakoort e kaasamine vähendab depressiooni.

	facility					<i>Inventory)</i>		
Swall, A., Ebbeskog, B., Hagelin, C. L., Fagerberg, I. (2013). <i>International Journal of Older People Nursing.</i> Rootsi	Can therapy dogs evoke awareness of one's past and present life in persons with Alzheimer 's disease?	Alzheimeri diagnoosiga patsientidel on sageli raskusi eneseväljendamise ega. Alternatiivsete meetodite kasutamine, näiteks loomade kaasamine aitab hooldajatel patsiente paremini mõista.	Uurida kas teraapiakoerad aitavad Alzheimeri diagnoosiga patsientidel ennast paremini väljendada.	Empiiriline kvalitatiivne uurimus	5 Alzheimeri diagnoosiga patsienti		Videode analüüs	Teraapiakoort e abil suutsid patsiendid väljendada paremini mälestusi ja emotsioone. Peale teraapiakoorte ga kohtumist oli terapeutidel ja õdedel kergem luua usaldusväärse t kontakti patsientidega.